

Samice sýce rousného na hnízdě v budce z dutého kmene. Foto Pavel Olbert.

Sýc rousný a jeho prokázaná hnízdění v okolí Teplé

Pavel Olbert a Martin Klepal, Teplá

Sýc rousný (*Aegolius funereus*) je poměrně vzácným druhem, který je vázán primárně na horské a podhorské smrčiny. Od roku 2002 se aktivně věnujeme mapování jeho výskytu a podpoře populace pomocí vyvేశování budek. V tomto článku shrnujeme naše dosavadní poznatky a zkušenosti a zmiňujeme i několik zajímavostí dokládajících, jaká pozorování může člověk získat při „obyčejné“ kontrole budek a hnízdních dutin.

Zpočátku jsme budky vyráběli sami z nalezených dutých kmenů. Tyto budky jsou sice romanticky krásné, ale vzhledem k jejich hmotnosti je náročnější jejich vyvేశování. Také kontrola a údržba sundavacím horním víkem je mnohem horší. V roce 2004 jsme od Lesů České republiky obdrželi odborně vyrobené budky s vyklápěcí přední stěnou umožňující snadný přístup při kontrole.

Z mladické ornitologické nezážitosti jsme některé z prvních budek vyvేశili na vysoké smrky až do výše dvaceti metrů. Sovy však nejsou tím, čím se zdají být a naše horolezecké výkony neocenily. Postupem času jsme proto všechny budky připevnili na smrkové kmeny ve výšce 6–8 metrů nad zemí. Vybírali jsme stromy s větvemi, abychom mohli provádět kontroly budek při pochůzkách bez použití žebříku.

Sledované území se nachází na východě Karlovarského kraje u města Teplá (kvadrát 6043). Jedná se o smrkovou monokulturu, kterou můžeme zjednodušeně lokalizovat na tři části podle blízkosti vodních nádrží Pirka, Stěnská a Betlém. Nadmořská výška území kolísá od 630 do 730 metrů.

rok	počet budek	obsazené budky	budky s vylétými mláděty	mláďata vylíhla/vylétla	kroužkováno samice/mláďata/uhynulá mláďata	obsazené přírodní dutiny	dutiny s vylétými mláděty	celkem mláďat z dutin
2002	4	2	2	3/2	-	-	-	-
2003	8	1	0	0	-	-	-	-
2004	17	4	4	14/10	-	5	4	7
2005	18	6	4	18/15	2/11/3	2	1	2
2006	18	5	1	5/2	1/5/3	3	2	3
2007	18	4	3	13/13	2/5/0	2	2	2
2008	18	1	1	4/2	0/2/0	1	1	1
2009	18	5	3	11/8	2/4/0	1	1	1
2010	18	5	2	13/7	2/10/5	1	1	1

■ *Tabulka 1: Výskyt sýce rousného v budkách a přírodních dutinách ve studovaném území v letech 2002–2010. V roce 2002 byl v jedné budce nalezen pouze hnízdní koláč – z toho usuzujeme na úspěšné vyhnízdění minimálně jednoho mláděte. Jinak uvádíme mláďata nalezená při kontrolách, za vylétlá považujeme i vyspělá mláďata těsně před vylétnutím. V sloupci kroužkováno udává prostřední číslo počet celkem okroužkovaných mláďat a poslední číslo je počet kroužků nalezených v budce – mláďata seřazna silnějšími souzorenci.*

V průběhu let jsme také vyzkoušeli různé způsoby zajištění budek proti predaci hnízda kunami. S nejjistším výsledkem fungovalo vyvěšování lidských vlasů v okolí budky. O něco lepší výsledky mělo aplikování podpalovače PEPO ke stromu a k budce.

Po čase jsme ve spolupráci s Holýšovským ornitologickým klubem (HOK) začali odebírat z obsazených budek hnízdní koláče a posíláme je k rozboru potravy sýce rousného. Po pravdě, pod názvem koláč jsme si do té doby představovali něco zcela jiného než zbytky stravené potravy ušlapané mláďaty a „konzervované“ letním teplem.

Dobrou tradicí se stalo kroužkování sov kroužkovateli z HOKu, po kterém následovalo vždy náležité zhodnocení akce v místní restauraci U Tygra. V květnu 2009 na Tepelsku odebírali pro svou práci Ing. P. Slámová a J. Hanel vzorky krve tří samic a jednoho mláděte.

Počet sledovaných budek na sledovaném teritoriu se v posledních letech ustálil na čísle 18. Počet kontrol na jednu budku je 5–10 v období od března do července. Po predaci někdy dochází k následné druhé snůšce.

Obsazenost budek se pohybuje mezi 25–30 %, což je daleko vyšší úspěšnost než v práci z Krušných hor nebo Žďárských vrchů (Drdáková 2003, Rymešová 2006). Pravidelně se nám v některé z neobsazených budek zabydlí brhlík lesní (1x v 2004, 2x v 2005, 2x v 2006), sýkora koňadra (3x v 2004) nebo sršeň a také slouží jako spíziřna pro další druhy sov, zejména kulíška nejmenšího. Tříkrát se nám tam usídlily také včely, a tak jsme na podzim stáčeli „soví“ med. V následné tabulce uvádíme přehled sledovaných údajů za uplynulých devět let.

■ *Tabulka 2: Počet obsazených přírodních dutin sýce rousného v závislosti na druhu stromu.*

rok	buk	javor
2004	4	1
2005	1	1
2006	2	1
2007	2	0
2008	1	0
2009	1	0
2010	1	0

1

2

3

Ve sledovaném území se snažíme podchytit i výskyt sýce rousného v přírodních dutinách – souhrn těchto údajů uvádíme v Tabulce 2.

Vzhledem k obtížným možnostem kontroly hnízd v přirozených dutinách uvádíme pouze prokázaná mláďata, takže jde o minimální počet. Tabulka s počtem přirozených dutin podle druhu stromu také naznačuje potenciál stromů k tvorbě dutin. Všimněme si, že ani jednu nebyla nalezena obsazená dutina na smrku.

Blíží podrobnosti o hnízdní sýce rousného v dutinách v okolí Teplé najdete v časopise Buteo 15 (Schröpfer et Olbert 2007), kde je popsáno nejbližší doložené hnízdní dvou samic tohoto druhu sovy. Vzdálenost těchto obsazených dutin byla pouhých 98 metrů.

Predatec

Nejčastějším predátorem snůšek sýců je kuna lesní. Často dochází k tomu, že predovaná budka se stává obětí i v následujícím roce. Je velmi pravděpodobné, že kuna je schopna si zapamatovat umístění budky. Proto je vhodné obsazené budky na další hnízdní sezonu přemísťovat.

Za dobu naší činnosti jsme se setkali jak s predací samice (která se projevila v opuštění snůšky), tak predací mláďat. Nejčastější je však predace vajec. V roce 2006 dokonce padly kunám za oběť 3 z 5 snůšek v budkách (viz. Tabulka 1).

U mláďat sýce rousného je však také běžný tzv. kainismus, kdy při nedostatku potravy silnější mláďata sežerou své sourozence a zvýší si tak šanci na své vlastní přežití.

Potrava

Sezení na vejcích je u sýců rousných ponecháno pouze na samičce, samec se však o ni na oplátku s láskou stará – nosí ji do hnízda potravu. Při kontrolách budek jsme tak mohli sledovat jejich přirozenou skladbu potravy v dané oblasti. Čísla uvádějí počet jedinců uvedeného druhu ze všech kontrol v obsazených budkách (neuvádíme zásoby v neobsazených budkách). Pod názvem

Sový med. Foto Pavel Olbert.

„myš“ se skrývá hlodavec, u kterého jsme nebyli schopni určit přesný druh. Nejčastější potravou uváděnou v literatuře je hraboš polní. V letech s nízkou populační hustotou hrabošů sýci nepohrdnou ani drobnými pěvci či větším hlodavcem jako je plíšk lískový. V roce 2004 jsme například ve 4 obsazených budkách našli celkem 21 myší, 1 pěnkavu a 1 blíže neurčeného pěvce.

Závěrem

Podle našich dosavadních znalostí se domníváme, že při současném způsobu hospodaření v rozsáhlých smrkových monokulturách je pro zachování populace sýce rousného nutná podpora pomocí vyvěšování budek. Bylo by žádoucí, aby si majitelé lesních porostů uvědomili důležitost zachování doupných stromů v našich lesích.

Speciální poděkování za odbornou a přátelskou pomoc patří členům HOKu Pavlovi Růžkovi a Liborovi Schröpferovi a zaměstnanci LČR panu Vladimíru Jurdíkovi.

Literatura:

Drďáková M. (2003): Hnízdní biologie sýce rousného (*Aegolius funereus*) v imisních oblastech Krušných hor. *Sylvia* 39: 35–51.

Rymešová D. (2006): Složení potravy a hnízdní úspěšnost sýce rousného (*Aegolius funereus*) v CHKO Žďárské vrchy. Bakalářská práce PFF Masarykovy univerzity, 1–65.

Schröpfer L., Olbert P. (2007): Nesting of Tengmalm's Owl (*Aegolius funereus*) at golf course. *Buteo* 15: 11–16.

1. Samice sýce rousného na hnízdě u Teplé obklopená hojností potravy. Foto Pavla Blažková.

2. Samice sýce rousného vykukující z naší budky. Foto Přemysl Tájek.

3. Pavel Růžek při kroužkování mláďat sýce rousného. Foto Pavel Olbert.